

Wieringerrandmeer

**Advies voor richtlijnen voor het integrale
effectrapport**

7 oktober 2005 / rapportnummer 1619-98

commissie voor de milieueffectrapportage

College van Burgemeester en Wethouders van
Wieringen
Postbus 1
1777 ZG HIPPOLYTUSHOEF

uw kenmerk
MKe/mkk/2594

uw brief
16 juni 2005

ons kenmerk
1619-97/Br/gl-ab

onderwerp
Advies voor het integrale effectrapport
Wieringerrandmeer

doorkiesnummer
(030) 234 76 21

Utrecht,
7 oktober 2005

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies uit te brengen in het kader van de integrale effectrapportage Wieringerrandmeer.

Overeenkomstig uw verzoek bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag nadere informatie over het vervolg van dit project krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

ir. A. van der Velden
Voorzitter van de werkgroep i.e.r.
Wieringerrandmeer

In afschrift aan:

- Provinciale Staten van Noord-Holland
- Gemeente Wieringermeer

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

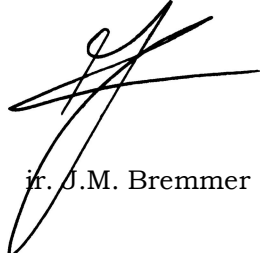
Advies voor richtlijnen voor het integrale effectrapport
Wieringerrandmeer

Advies voor richtlijnen voor het integrale effectrapport Wieringerrandmeer,

uitgebracht aan het college van burgemeester en wethouders van Wieringen
door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

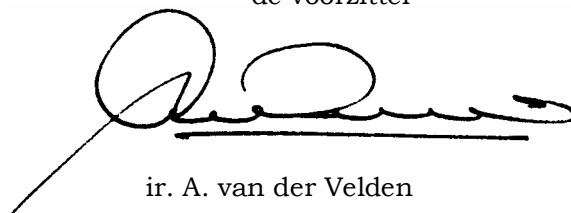
de werkgroep i.e.r.
Wieringerrandmeer,

de secretaris

ir. J.M. Bremmer

de voorzitter

ir. A. van der Velden

Utrecht, 7 oktober 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. DOELSTELLINGEN EN PLANVORMING	3
3.1 Detailniveau SMB.....	3
3.2 Achtergrond, probleem- en doelstelling en randvoorwaarden	3
3.2.1 Waarom een Wierringerrandmeer.....	3
3.2.2 Doelen en randvoorwaarden.....	3
3.2.3 Waarom het Lago Wirense concept.....	5
3.3 Beleidskader.....	5
3.4 Te nemen besluiten	6
4. MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN- EN BATENANALYSE.....	6
5. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
5.1 Projectbeschrijving.....	6
5.1.1 Ontgronding ten behoeve van het randmeer.....	6
5.1.2 Waterbeheer.....	6
5.1.3 Landbouw.....	7
5.1.4 Verkeer.....	7
5.2 Fasering.....	7
5.3 Alternatieven en varianten.....	8
5.3.1 Redelijke alternatieven/optimalisatie van het basisalternatief.....	8
5.4 Referentie	9
6. BESCHRIJVING VAN HUIDIGE TOESTAND, GEVOLGEN EN EFFECTEN	9
6.1 Prioriteiten in de beschrijving van aspecten.....	9
6.2 Huidige milieutoestand/huidige functies in het plangebied.....	9
6.2.1 Water.....	9
6.2.2 Natuur.....	10
6.2.3 Landbouw.....	10
6.2.4 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	10
6.2.5 Bodemsituatie en - kwaliteit.....	11
6.2.6 Sociaal maatschappelijke functies.....	11
6.3 Beoordelingskader	11
6.3.1 Water.....	11
6.3.2 Natuur.....	13
6.3.3 Landbouw.....	13
6.3.3.1. Effecten op de landbouw.....	13
6.3.3.2. Effecten van de landbouw	14
6.3.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie.....	14
6.3.5 Maatschappelijke effecten	14
6.4 MKBA	15
6.4.1 Beoordelingskader.....	16
6.5 Financieel-economische onderbouwing	16
7. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	17
8. LEEMTEN IN INFORMATIE.....	17

9. EVALUATIE- EN MONITORINGSPROGRAMMA	18
10. VORM EN PRESENTATIE.....	18
11. SAMENVATTING VAN HET IER.....	18

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 16 juni 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 115 d.d. 17 juni 2005
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De gemeenten Wieringermeer en Wieringen, alsmede de Provincie Noord-Holland, willen het gebied op de grens van de beide gemeenten herontwikkelen. Het voornemen is om een meer van circa 620 hectare aan te leggen, waarmee het oorspronkelijke eilandkarakter van Wieringen hersteld wordt. Daarnaast is er sprake van versterking van de Ecologische Hoofdstructuur, de bouw van ongeveer 1800 woningen (permanent en recreatief), de aanleg van een recreatiegebied en de aanleg van watersport gebonden bedrijventerreinen. Voor de realisatie van de plannen wordt samengewerkt met het consortium Lago Wirense. De realisatie vindt plaats in vier fasen over een periode van ongeveer 25 jaar.

SMB-plichtige besluiten

Voor de aanleg van het Wieringerrandmeer zijn de volgende besluiten nodig:

- Partiële herziening van het streekplan door de provincie Noord-Holland;
- Intergemeentelijk structuurplan (ISP) door de gemeenten Wieringen en Wieringermeer.

Omdat beide plannen het kader vormen voor latere m.e.r.-plichtige besluiten en er waarschijnlijk een passende beoordeling nodig is (vanwege mogelijke gevolgen voor Vogel/Habitatrichtlijngebieden), moet voor deze plannen Strategische Milieubeoordeling (SMB) plaatsvinden. Dit betekent dat een Milieurapport moet worden opgesteld, waarin de voor de besluitvorming relevante informatie over het milieu wordt opgenomen. In het onderhavige advies wordt geadviseerd over de reikwijdte en het detailniveau van het Milieurapport.

m.e.r. volgt later

Het ISP wordt uitgewerkt in een Intergemeentelijk bestemmingsplan (IBP). Bevoegd gezag heeft mondeling laten weten dat zij, anders dan in de startnotitie is aangegeven, op dit moment niet van start wil gaan met het IBP en de daarmee samenhangende procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.). Het voornemen is nu om direct aansluitend op de SMB, de bestemmingsplanprocedure en de m.e.r.-procedure te starten. Het Milieurapport kan dan tevens dienen als startnotitie m.e.r.

IER

Het bevoegd gezag heeft aangegeven dat zij Integrale Effectrapportage (IER) wil doorlopen. Dit houdt in dat het rapport, behalve de informatie op grond van de SMB (het Milieurapport), tevens de informatie voor de Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) en voor het Landbouweffectrapport (LER) moet bevatten.

Bij brief van 16 juni 2005 is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor de IER¹. De procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 115, d.d. 17 juni 2005².

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ – verder aangeduid als ‘de Commissie’. Het bedoelt aan te geven welke informatie het IER moet bieden om het milieubelang, de MKBA en het landbouwbelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. Vanwege de lange looptijd van het project en de hoge directe kosten wordt in dit advies tevens ingegaan op de economische onderbouwing.

Via de gemeente Wieringen heeft de Commissie kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴. De Commissie heeft met deze reacties en adviezen rekening gehouden.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het IER. Dat wil zeggen dat het IER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van de diverse belangen in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Een systematische beschrijving van de doelen van het project. Operationaliseer die in criteria waarmee de alternatieven beoordeeld kunnen worden. Geef de harde randvoorwaarden aan. De effectbeschrijving moet gericht zijn op de toetsing aan doelbereik en randvoorwaarden. De doelen, randvoorwaarden en effecten moeten beschreven worden voor het eindstadium én per fase;
- Leg de nadruk op de functies water, natuur, landbouw en andere economische – en maatschappelijke functies, en landschap/ cultuurhistorie. Ga met voorrang in op de onderbouwing van de aspecten water en natuur, aangezien dat cruciale factoren zijn, die de haalbaarheid van het plan bepalen. Toon aan dat de waterkwaliteit afdoende wordt gewaarborgd en onderbouw de waterhuishoudkundige aspecten die met de aanleg van het randmeer samenhangen. Toon aan dat uitgesloten kan worden dat significante nadelige gevolgen op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden optreden;
- Onderbouw de financiële haalbaarheid, op het niveau dat past bij het abstractieniveau van het besluit;
- Motiveer de keuzes die in het reeds doorlopen traject (de ontwikkelingscompetitie en de uitwerking van het winnende concept) gemaakt zijn. Ga na of (elementen van) afgevalen alternatieven en varianten bruikbaar zijn voor de optimalisatie van het basisalternatief of, indien dat noodzakelijk mocht blijken, voor een alternatief zonder significante nadelige gevolgen voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden;
- Geef een duidelijke beschrijving van de situatie na afronding van iedere fase. Vormt iedere fase een afgerond geheel en wat zijn de baten per fase? Geef aan hoe de vervolgfases kunnen worden aangepast aan de bevindingen uit de eerdere fase;
- Om de IER toegankelijk te maken voor besluitvormers en insprekers dient een goede publiekvriendelijke samenvatting gemaakt te worden.

³ Zie bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

3. DOELSTELLINGEN EN PLANVORMING

3.1 Detailniveau SMB

Er is sprake van een concreet project, op een concrete locatie. Om te weten of het project (in de voorgestelde vorm) doorgang kan vinden is het noodzakelijk om op voorhand vast te stellen dat het plan waterhuishoudkundig voldoende te onderbouwen is, dat de toekomstige waterkwaliteit afdoende gewaarborgd is, en dat uitgesloten kan worden dat significante nadelige gevolgen op Vogel- en Habitatrictlijn (VHR) gebieden optreden. Daarom zal, ondanks het feit dat het gaat om een SMB, in de effectbeschrijving een grote mate van detail nodig zijn.

Bovendien geldt dat, om een goed beeld te vormen van de voorgenomen activiteit, het van belang is dat de kruisverbanden goed in beeld gebracht worden. Zo is de waterkwaliteit van belang voor de mogelijkheden voor de landbouw, maar zal de landbouw door de toepassing van meststoffen de waterkwaliteit beïnvloeden. Ook vanwege deze kruisverbanden is een hoog detailniveau nodig.

De belangrijkste onderwerpen zijn de economische en maatschappelijke effecten (revitalisering van de regio door veranderingen in de landbouw, recreatie, woningbouw en arbeidsmarkt), en de onderbouwing van de haalbaarheid op de aspecten water (hydrologie en waterkwaliteit) en natuur (in eerste instantie gevolgen voor VHR-gebieden, in beeld te brengen vanwege een passende beoordeling). De effectbeschrijving dient in eerste instantie gericht te zijn op de toets op doelbereik en het voldoen aan de randvoorwaarden. Hiervoor dienen de doelen helder geformuleerd en geoperationaliseerd te worden.

3.2 Achtergrond, probleem- en doelstelling en randvoorwaarden

3.2.1 Waarom een Wierringerrandmeer

Beschrijf de maatschappelijke problemen die nu en in de toekomst spelen, zoals achterblijvende economische ontwikkeling en afnemend voorzieningenniveau. Motiveer waarom een randmeer wordt beschouwd als de oplossing van deze problemen. Ga in op mogelijke andere oplossingen dan een randmeer die een rol hebben gespeeld in de gedachtevorming. In hoeverre brengen deze andere oplossingen de gestelde doelen binnen bereik? Waarom zijn ze afgefallen?

Is onderzocht of met een samenhangend pakket van beperkte(re) maatregelen een oplossing voor de diverse problemen gevonden kan worden? In inspraakreacties⁵ wordt bijvoorbeeld voorgesteld om het Wierringerrandkanaal slechts te verbreden en de bestaande vaarwegen in de Wieringmeer aan te passen. Beschrijf in het IER of deze of andere beperkte(re) maatregelen de doelstellingen binnen bereik brengen.

3.2.2 Doelen en randvoorwaarden

In de startnotitie wordt een groot aantal doelstellingen en randvoorwaarden van het project gegeven. De Commissie adviseert de doelen en randvoorwaar-

⁵ Zie inspraakreacties nr. 5 en 6.

den te ordenen (clusteren) en te prioriteren. Geef duidelijk aan welke problemen aan welke doelen gekoppeld zijn. Het is wenselijk om de doelen zo te beschrijven en te operationaliseren dat ze op twee momenten in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de selectie van de alternatieven/varianten en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de toetsing aan doelbereik van de geselecteerde alternatieven.

Geef tevens, in verband met de lange looptijd van het project, per fase de (tussen)doelstellingen.

Onzekerheden in het project (bijvoorbeeld met betrekking tot de financiële haalbaarheid) zullen in de looptijd van het project ongetwijfeld leiden tot aanpassingen en andere invullingen en maatregelen. Het is daarom noodzakelijk om onderscheid te maken tussen werkelijk harde doelen en randvoorwaarden en “wensen”.

Beschrijf met name de doelen en randvoorwaarden ten aanzien van water, natuur, landschap/cultuurhistorie en landbouw en andere economische en maatschappelijke doelstellingen.

Water

In de startnotitie wordt aangegeven dat het waterbeheer in de Kop van Noord Holland verbeterd moet worden. Beschrijf de huidige problemen en opgaven⁶. Beschrijf in ieder geval de doelen en randvoorwaarden met betrekking tot:

- de waterkwaliteit in het randmeer en de naastgelegen polders (zoute kwel, eutrofiëring, algenbloei);
- de waterkwantiteit (waterberging, piekberging, watervoorziening en eventuele seizoensberging);
- de hoogwaterveiligheid (primaire en secundaire waterkeringen);
- het operationele waterbeheer.

Natuur

Beschrijf de doelen en randvoorwaarden voor de bestaande en de te ontwikkelen natuurwaarden. Ga in ieder geval in op het volgende:

- de startnotitie noemt het creëren van een robuuste ecologische verbinding van Noordzee naar IJsselmeer (Noordboog) als een belangrijke doelstelling. Beschrijf voor welke soorten de ecologische verbindingen moeten worden verbeterd en waarom. Kwantificeer en beargumenteer de natuurwinst die wordt beoogd zoveel mogelijk (bijvoorbeeld gewenste populatietoename, areaaluitbreiding, bijdrage aan landelijke beschermingsdoelstellingen en in welke mate het hier om (ernstig) bedreigde soorten gaat;
- beschrijf de aard (biotoop) en de functie (vissentrappen, faunapassages, etc.) van de ecologische verbindingen en kwantificeer zoveel mogelijk (oppervlakte, breedte).

Landbouw

Beschrijf de huidige en verwachte problemen en knelpunten. Geef van daaruit de doelstellingen ten aanzien van landbouw.

⁶ Inspraakreacties nr. 16 van het Hoogheemraadschap en nr. 25 van Rijkswaterstaat Noord Holland geven de huidige opgaven duidelijk aan. In deze reacties worden tevens de randvoorwaarden voor het project vanuit die instanties gegeven.

Geef aan in hoeverre het realiseren van bollenteelt tot de doelstellingen van het project behoort (zie tevens § 5.1.3).

Maatschappelijke doelstellingen

In de startnotitie wordt aangegeven dat de leefbaarheid moet worden versterkt door een impuls te geven aan wonen, werken en recreëren, door het vergroten van draagvlak voor voorzieningen, door het faciliteren van nieuwe bollenteelt en door het aantrekken van toerisme. Beschrijf de huidige problemen en geef concrete doelstellingen en toetsbare criteria aan de hand waarvan het welslagen van het project beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld voor:

- het voorzieningenniveau (winkels, scholen, recreatiemogelijkheden etc.);
- de werkgelegenheid.

3.2.3 Waarom het Lago Wirense concept

Het nu voorliggende voornemen is het resultaat van een ontwikkelingscompetitie, waaruit een bepaald concept naar voren is gekomen en van een verdere uitwerking daarvan op grond van inhoudelijke en politieke overwegingen. Ga in op de overwegingen die een rol hebben gespeeld in deze voorselectie. Motiveer de keuzes die reeds gemaakt zijn (zowel het 'waarom wel', als het 'waarom niet'). Ga dus in op de andere inzendingen van de ontwikkelingscompetitie, de toetscriteria die door de jury gehanteerd zijn, alsmede de argumenten die een rol hebben gespeeld in de uitwerking/aanpassing van het oorspronkelijke Lago Wirense concept. Betrek de uit bovenstaande §3.2.2 naar voren komende doelen en randvoorwaarden in de beschouwing.

Motiveer met name die keuzes waarbij potentieel milieuvriendelijkere alternatieven of varianten zijn afgevallen.

3.3 Beleidskader

In de startnotitie wordt in een bijlage aangegeven welke wetten, plannen en beleidsdocumenten relevant worden geacht voor het voornemen. In deze bijlage ontbreekt in ieder geval de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 en de Derde nota PKB Waddenzee.

Ga in op de randvoorwaarden die voortkomen uit het beleidskader.

Passende beoordeling

In de startnotitie wordt aangegeven dat gezien het globale karakter van het IER slechts een globale toets wordt gedaan op Vogel- en Habitatrictlijn- en Natuurbeschermingsgebieden, en dat een eventuele passende beoordeling zal worden uitgevoerd op uitwerkingsniveau. De Commissie acht het echter zeer waarschijnlijk dat een passende beoordeling nodig is en vraagt zich af of doorschuiven naar het uitwerkingsniveau gezien de mate van concreetheid van het voornemen juridisch houdbaar en bestuurlijk wenselijk is.

In de procedure volgend op de passende beoordeling kan het noodzakelijk zijn (indien niet aangetoond kan worden dat bij het nu voorliggende concept geen significante gevolgen optreden) om te onderzoeken of er een alternatief bestaat zonder significante gevolgen. Het kan nodig zijn (elementen uit) alternatieven en varianten uit de voorselectie daarbij te betrekken.

3.4 Te nemen besluiten

Beschrijf behalve de te nemen besluiten ook de samenhangende besluiten en vervolgbesluiten. Vermeld tevens welke bestuursorganen deze besluiten moeten nemen.

4. **MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN- EN BATENANALYSE**

De maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) is, net als SMB en m.e.r., een hulpmiddel bij de besluitvorming over projecten. Het kabinet heeft afgesproken om voor alle grote transportinfrastructuurprojecten MKBA toe te passen. Hoewel het dus niet verplicht is voor deze activiteit, hebben de initiatiefnemers in de startnotitie aangegeven een MKBA te zullen opstellen. De Commissie steunt dit voornemen. De kracht van een MKBA ligt in het vergelijkbaar maken van ongelijksoortige effecten. Dit is bij het Wieringerrandmeer nodig. Aan de orde zijn regionaal economische effecten, veiligheid, landbouw, toerisme en milieu/natuurwaarden. Door de grote diversiteit van effecten (zowel positief als negatief) en de lange ontwikkelingstijd van het project is de MKBA een goed afwegingsinstrument voor de huidige en toekomstige (maatschappelijke) voor- en nadelen. Zie § 6.4 voor richtlijnen voor de MKBA.

5. **VOorgenomen Activiteit EN ALTERNATIEVEN**

5.1 Projectbeschrijving

Beschrijf de voorgenomen activiteit en de alternatieven. Beschrijf behalve de te realiseren functies ook de activiteiten in de realisatiefase (aanleg en inrichting). Geef vanuit de probleembeschrijvingen en de doelstellingen (zie hoofdstuk 3) aan wat de oplossingsrichtingen zijn en welke activiteiten en maatregelen daarvoor nodig zijn.

Geef aan welke onderdelen van het project m.e.r.-plichtig zijn en in welke fase die aan de orde komen.

5.1.1 **Ontgraving ten behoeve van het randmeer**

Ga in op de grondbalansen in de verschillende fasen van het project. De startnotitie spreekt van een gesloten grondbalans. Is dit voor elke fase haalbaar? Wat wordt met de vrijkomende grond gedaan als die nog niet direct verwerkt kan worden? Is er sprake van tijdelijke depots? Is er voldoende gedetailleerd inzicht in de bodemopbouw en de kwaliteit van de vrijkomende grond?

Beschrijf in algemene termen het ontgravings –en baggerproces, de tijdsduur en de kans op hinder van bijvoorbeeld geluid en trillingen en stofoverlast.

5.1.2 **Waterbeheer**

Ga in op de operationele en beheersmatige aspecten van het waterbeheer tijdens de realisatiefasen en na gereedkomen van het randmeer. Beschrijf de daarvoor benodigde infrastructuur (sluizen, inlaatwerken). Geef de samen-

hang aan tussen de watervoorziening van het randmeer en de overige watervoorziening vanuit het IJsselmeer naar het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Geef een nadere onderbouwing van de zoetwaterbehoefte in het licht van de in het WB21 gepropageerde stand-still principe. Ga in op de wijze van doorspoeling in perioden dat minder water beschikbaar is vanuit het IJsselmeer⁷.

5.1.3 Landbouw

Bollenteelt en waterhuishouding

Volgens de startnotitie wordt beoogd nieuwe bollenteelt te faciliteren in de Wieringermeer. Dit zou kunnen door het creëren van een voorraadbekken met kwalitatief goed water en door het gebruik van het doorspoelwater, dat nodig is om de kwaliteit van het water in het randmeer te handhaven. Rijkswaterstaat⁸ stelt dat in gevallen van watertekorten in het IJsselmeer deze watervoorziening niet zeker is. Het Hoogheemraadschap⁹ stelt 'dat een toenemende watervraag die zowel kwantitatief als kwalitatief zal ontstaan bij verdere ontwikkeling van de bollenteelt in de Wieringermeer niet vanuit het randmeer kan worden ondersteund. Doorspoeling van het randmeer om het chloridegehalte voldoende te drukken voordat het via De Slootvaart wordt ingelaten, is geen reële optie'. Ook het oorspronkelijk Lago Wirense-concept stelt dat het realiseren van voldoende seizoensberging niet mogelijk is en dat een nieuw bollengebied vanuit het IJsselmeer van water dient te worden voorzien. Extra aanspraak op IJsselmeerwater zou moeten worden voorkomen door geavanceerde waterbesparende teelttechnieken en aangepast waterhuishoudkundig beheer.

Als bij de verdere planvorming het doel 'faciliteren nieuwe bollenteelt' blijft gehandhaafd, zal de hydrologische basis daarvoor duidelijk moeten worden gemaakt.

5.1.4 Verkeer

Beschrijf de mogelijke varianten voor auto- en fietsverbindingen. Het randmeer zal een barrière vormen voor het wegverkeer tussen Wieringen en de Wieringermeer. Ga in op de bereikbaarheid (auto en langzaam verkeer) van de overblijvende (huidige) en van de nieuwe woon- werk – en recreatielocaties. Besteed onder andere aandacht aan de verkeersafwikkeling rondom De Haukes¹⁰.

5.2 Fasering

In de startnotitie wordt duidelijk gemaakt dat de realisatie van het project in vier fasen wordt uitgevoerd. Vanwege de lange looptijd, en de daaraan verbonden onzekerheden, is het belangrijk de afzonderlijke fasen zodanig te begrenzen dat per fase een positief saldo, zowel financieel als met betrekking tot milieukwaliteit en overige 'zachte' baten behaalt kan worden. Beschrijf hoe dit vorm gegeven wordt, welke doelen per fase gesteld worden en hoe gemonitord wordt op doelbereik. Geef aan hoe de vervolgfases kunnen worden aangepast aan de bevindingen uit de eerdere fase.

⁷ Zie tevens inspraakreactie nr. 25 van Rijkswaterstaat Noord-Holland.

⁸ Inspraakreactie nr. 25.

⁹ Inspraakreactie nr. 16.

¹⁰ In inspraakreacties nr. 7 en nr. 23 wordt zorg hierover uitgesproken.

5.3 Alternatieven en varianten

5.3.1 Redelijke alternatieven/optimalisatie van het basisalternatief

De EU-richtlijn voor SMB stelt dat redelijke alternatieven voor de beleidskeuzen in beeld moeten worden gebracht. In de startnotitie wordt aangegeven dat via een systeemanalyse zal worden beschouwd of het basisalternatief op onderdelen kan worden geoptimaliseerd. De Commissie adviseert deze optimalisatie ruim in te steken. Aangezien de keuzes tijdens de ontwikkelingscompetitie maar gedeeltelijk gebaseerd zijn op milieuoverwegingen is het mogelijk dat in de voorselectie alternatieven zijn afgevallen die als 'redelijk' beschouwd kunnen worden.

De Commissie denkt hier met name aan het belangenconflict tussen waterrecreatie en natuur, dat zichtbaar wordt in de discussie over waterkwaliteit in relatie tot compartimentering. De startnotitie geeft aan dat de keuze voor één compartiment, in open verbinding met het Amstelmeer, leidt tot omvangrijke beheersmaatregelen zoals het inlaten van grote hoeveelheden water voor doorspoeling¹¹. Ondanks het feit dat compartimentering politiek niet haalbaar is gebleken, kan het volgens de Commissie nodig zijn het oorspronkelijke planconcept van Lago Wirense in het IER te beschouwen. Dit wordt des te meer noodzakelijk als uit de onderzoeken blijkt dat het moeilijk wordt om de waterkwaliteit duurzaam te garanderen of als het basisalternatief significante gevolgen voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden met zich mee brengt.

Bij de optimalisatie van het basisalternatief kan verder bijvoorbeeld gedacht worden aan de volgende elementen:

- een concept waarbij land en water meer met elkaar verweven zijn, waardoor grillige oeverlijnen, meer overgangsgradiënten en een toename van de oeverlengte resulteert in een vorm van het water dat in veel sterkere mate bijdraagt aan de ecologische kwaliteiten van het gebied;
- de inrichting van een brakke zone voor gemaal Oostoever, ter voorkoming van lozing van voedselrijk zoet water op de Waddenzee;
- natuurontwikkeling: vanwege de nabijheid van de Waddenzee zijn er goede mogelijkheden voor vestiging van kustbroedvogels zoals plevieren en sterns. Denk daarbij aan kunstmatige eilandjes/vooroevers. Daarnaast is moerasontwikkeling perspectiefvol, mits waterriet daar onderdeel van uitmaakt en de oeverzones niet te smal zijn;
- ecologische verbindingszones: ontwikkeling van een geleidelijke zout-zoet gradient (estuariën Amstelmeer) biedt trekvisserij, waaronder ernstig bedreigde soorten¹², mogelijkheden om binnenlandse paaiplaatsen weer te bereiken. Hierbij wordt ook tegemoet gekomen aan het aspect aquatische ecosystemen van de EU Kaderrichtlijn Water¹³. Om serieuze natuurwinst te bereiken dient de inrichting van de Noordboog af te han-

¹¹ De betrouwbaarheid van deze schatting is nu nog onbekend. Het is ook niet duidelijk of deze hoeveelheid daadwerkelijk beschikbaar is en niet concurreert met andere aanspraken of behoeften in Noord-Holland. Welke waterkwaliteit kan verwacht worden? Wat is de consequentie als de doorspoelbehoefte veel groter is? Hoe wordt gehandeld in periode van schaarste wanneer onvoldoende water beschikbaar is?

¹² Rivierprik, Zeeaprik, Zandspiering, Elft, Fint, Houting en mogelijk Zeeforel. Rond de Afsluitdijk worden veel plassen waargenomen maar deze kunnen de paaiplaatsen in het achterland moeilijk bereiken. Zie ook de Habitatrichtlijn-ecoprofielen die binnenkort beschikbaar komen (LNV, Directie Natuur). Zie tevens inspraakreactie nr. 10 van N.Dankers.

¹³ Zie ook inspraakreactie nr. 25 van Rijkswaterstaat Noord Holland.

gen van de soorten waarvoor areaalvergroting wordt beoogd. Naast vegetatie zal ook de breedte¹⁴ hierbij een belangrijke factor zijn.

5.4 Referentie

Werk de referentiesituatie uit zoals voorgesteld in de startnotitie. Gebruik deze referentie ook voor de MKBA. Let daarbij op dat voor het IER, het LER en de MKBA dezelfde toekomstjaren worden gebruikt.

6. **BESCHRIJVING VAN HUIDIGE TOESTAND, GEVOLGEN EN EFFECTEN**

6.1 Prioriteiten in de beschrijving van aspecten

De Commissie is van mening dat de invulling van de voorgenomen activiteit in eerste instantie afhangt van twee aspecten:

- is het plan hydrologisch voldoende te onderbouwen en is de waterkwaliteit afdoende gewaarborgd;
- kan er uitgesloten worden dat significante gevolgen voor de in stand te houden kenmerken in VHR-gebieden optreden.

Daarnaast moet natuurlijk aannemelijk gemaakt worden dat het project financieel haalbaar is.

De Commissie adviseert deze aspecten in de onderzoeken naar voren te halen. Als immers blijkt dat deze aspecten niet voldoende onderbouwd kunnen worden, zal het hele plan herzien moeten worden. Het is dan niet zinvol om de overige aspecten reeds onderzocht te hebben.

6.2 Huidige milieutoestand/huidige functies in het plangebied

6.2.1 **Water**

Hydrologie

De waterbeweging en de waterkwaliteit heeft grote invloed op het realiseren van de functies natuur, recreatie en landbouw. Uit achtergronddocumenten blijkt dat al veel is uitgezocht over de hydrologie. Informatie uit deze documenten kan overgenomen worden in het IER¹⁵. Beschrijf:

- de hydrologie van het plangebied en haar relatie met de omgeving. Daarbij moet gedacht worden aan:
 - de waterafvoer en waterberging op Wieringen, in de Wieringermeer en op de Amstelmeerboezem, de behoefte aan piekberging en seizoensgebonden waterberging;

¹⁴ Zie ook inspraakreactie nr. 8 van Staatsbosbeheer Regio West en de reactie van de Natuurbeschermende Organisaties op het streekplan voor Noord-Holland Noord (p. 15-16).

¹⁵ Zie onder meer Deelstroomgebiedsvisie Noorderkwartier en het rapport Geohydrologisch onderzoek Wieringermeer; Grontmij, oktober 2001. Bedenk daarbij wel dat in die onderzoeken van een veel lager peil op het randmeer wordt uitgegaan dan nu in de startnotitie wordt voorgesteld.

- (grond)waterstromen, grondwaterstromen, de kwel, de chloridebelasting en mogelijke verontreiniging door uitspoeling van bijvoorbeeld meststoffen of gewasbeschermingsmiddelen;
- de huidige en verwachte hydrologische knelpunten voor de functies natuur, recreatie en landbouw.

Beschikbaarheid van water

Het Wieringerrandmeer moet voldoen aan de eisen die de Kaderrichtlijn Water aan dit soort wateren stelt. De waterkwaliteit moet niet alleen voor de eindfase maar ook voor de aanlegfasen worden gegarandeerd. De doorspoeling speelt hierin een grote rol. Ga in op de beschikbaarheid van water, nu en in de toekomst (zie ook §5.1.2).

6.2.2 Natuur

Beschrijf in het IER:

- voor welke soorten en/habitats het plangebied van grote betekenis is en waarom (op hoofdlijnen);
- het huidige voorkomen van wettelijk beschermde planten, dieren en habitats in het plangebied en het studiegebied, dus het gebied waar mogelijk effecten van het initiatief te verwachten zijn;
- de beschermingsstatus van de aanwezige soorten en habitats en geef aan wat de functie van het gebied voor de vastgestelde soorten is, (bijvoorbeeld groeiplaats voor flora van dijklichamen, slaapplaats, paaiplaats, foerageergebied). Zoom daarbij in op soorten waarop bij de Flora- en faunawet de uitgebreide toets van toepassing is¹⁶.

6.2.3 Landbouw

Beschrijf in het IER:

- de huidige toestand van de landbouw (aantallen bedrijven, soorten bedrijven, arealen gewassen, ontsluiting, etc);
- de huidige milieubelasting (met name uitspoeling van meststoffen en bestrijdingsmiddelen en de aanspraak op water);
- de huidige en verwachte knelpunten (en hun achtergronden) in de bedrijfsstructuur en bedrijfsvoering, met name in relatie tot de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit;
- de verwachte autonome ontwikkeling in bovenstaande punten als gevolg van aangepaste wetgeving of beleidsmatige veranderingen in de EU (bijvoorbeeld Kaderrichtlijn water of 'cross compliance', inkomenssteun met goed milieugedrag als voorwaarde, aanwijzing als bollengebied) of andere invloeden zoals marktomstandigheden.

6.2.4 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Bestaande landschappen worden geheel vervangen door totaal andere landschappen. De te vervangen landschappen moeten daarom goed worden geïnventariseerd op cultuurhistorische en archeologische waarden, visuele aspecten en ruimtebeleving.

¹⁶ Soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn, vogels en soorten van bijlage 1 van de AMvB flora- en faunawet. Zie info op het LNV-loket (www9.minlnv.nl/natuurwetgeving/flora- en faunawet/beschermde soorten).

6.2.5 Bodemsituatie en - kwaliteit

In verband met de grote hoeveelheden grondverzet én met de te creëren ecologische waarden is het belangrijk inzicht te hebben in de bodemopbouw (samenstelling van de grond), de bodemkwaliteit en de grondwaterkwaliteit. Waarschijnlijk is gedetailleerd bodemonderzoek nodig.

6.2.6 Sociaal maatschappelijke functies

Recreatie

Beschrijf op hoofdlijnen de huidige recreatieve functie van het gebied, met name voor watersport.

Wonen en werken

Beschrijf op hoofdlijnen de huidige woningmarkt en arbeidsmarktsituatie en de ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Maak duidelijk waar zich knelpunten voordoen.

6.3 Beoordelingskader

Bij de beschrijving van de effecten is het volgende van belang:

- de effecten moeten zo beschreven worden dat ze kunnen dienen om de alternatieven te toetsen aan doelbereik en randvoorwaarden;
- beschrijf de effecten per fase en voor het eindstadium;
- beschrijf eveneens de mogelijke effecten buiten het plangebied. Hoe en hoever kunnen de effecten van het Wieringerrandmeer zich uitstrekken¹⁷?
- besteed eveneens aandacht aan cumulatieve effecten.

In hoofdstuk 5 van de startnotitie is een beoordelingskader opgenomen. De Commissie adviseert dit kader aan te passen aan de clustering en prioritering van de doelen en randvoorwaarden, zoals gevraagd in §3.2.2, zodat de toets aan doelbereik kan plaatsvinden.

De effecten kunnen en moeten deels kwantitatief beschreven worden. Waar dit niet nodig of mogelijk is kan de beschrijving meer kwalitatief plaatsvinden, bijvoorbeeld in termen van bijdrage aan doelbereik of kans op optreden van significante gevolgen. In de hierna volgende paragrafen worden enkele belangrijke aspecten/effecten nader uitgewerkt. Deze informatie is volgens de Commissie nodig om het beoordelingskader goed in te kunnen vullen

6.3.1 Water

Hydrologie

Beschrijf:

- de gewenste peilen en grondwaterstanden, de kwel/inzijing van het gebied en de veranderingen die zullen optreden als gevolg van de aanleg van het randmeer;
- de toekomstige waterbehoefte in het studiegebied voor met name de doorspoeling en de watervoorziening van de landbouw;
- de toekomstige wateropgave voor het gebied (berging en piekberging);

¹⁷ Ga ook in op indirecte effecten: in hoeverre belemmert de realisatie van het Wieringerrandmeer andere projecten of ontwikkelingen, bijvoorbeeld door de claim op IJsselmeerwater.

- de verwachte effecten van de plannen op de hydrologie, met name ten aanzien van het opheffen of voorkomen van knelpunten. Worden er nieuwe knelpunten gecreëerd?

Waterkwaliteit

Zowel om het doelbereik op langere termijn vast te stellen als om de (beheers)maatregelen onderling en in de tijd te kunnen vergelijken moet meer kwantitatief inzicht komen in o.a. de nutriëntengehalten, algenconcentratie, doorzicht, vis- en plantenbiomassa als gevolg van de nutriëntenbelasting en factoren als verblijftijd, diepte, inrichting en bodemtype. Deze gegevens zijn van belang om onderbouwde schattingen te kunnen maken van de waterinlaatbehoefte en de benodigde doorspoelvolumina.

Het water in het randmeer is, net als dat in het Amstelmeer, voedselrijk, wat het risico van algenbloei inhoudt. Om dat risico te beperken, wordt doorspoeling met een debiet van enkele m³/s voorzien. Ga in op de volgende vragen:

- welke extra belasting (puntbronnen, diffuse bronnen) is te voorzien ten gevolge van nieuwe activiteiten, zoals wonen, bedrijvigheid, recreatie en bollenteelt? Hoe beïnvloedt dat het benodigde doorspoeldebiet? Is dit debiet altijd voorhanden? In hoeverre veroorzaakt het ingelaten water juist extra belasting?
- geef, bij voorkeur aan de hand van een rekenmodel, zoveel mogelijk kwantitatief aan welke hoeveelheden water nodig zijn om de gewenste waterkwaliteit te bereiken en mogelijke algenbloei te voorkomen. Een dergelijk model kan ook gebruikt worden om inrichtingsvarianten en beheersmaatregelen onderling te vergelijken;
- als er doorgespoeld wordt, waar komen de nutriënten en eventuele andere opgeloste of gesuspendeerde stoffen dan terecht? Kunnen ze daar tot ongewenste situaties leiden?
- hoe groot wordt in de Wieringermeer de belasting door zoute kwel? Is deze via de doorspoeling voldoende te verdunnen?
- kan het doorspoelen met IJsselmeerwater gevolgen hebben voor waterverblijfsduur en zoutgehalte binnen de speciale beschermingszone Waddenzee (met name Balgzandgebied)¹⁸. Zo ja, zijn gevolgen voor soorten/habitats binnen deze speciale beschermingszone uit te sluiten?

Beschrijf welke kwaliteit van het in te laten water (uit het nieuwe randmeer) in tijden van waterschaarste kan worden gegarandeerd. Wat is het alternatief indien de gegarandeerde kwaliteit niet afdoende is?

Hoogwaterveiligheid

De Wieringermeer en de Wieringen vormen één dijkring, waarbij de oostelijke dijk van het Amstelmeer deel uitmaakt van de primaire waterkering. Volgens het plan wordt deze dijk deels verwijderd en vervangen door keersluizen. Ook in het oosten, langs het IJsselmeer, wordt de primaire waterkering onderbroken, door het toegangskanaal met daarin een schut- annex keersluis. Toon aan dat door de aanleg van deze kunstwerken de overstromingskansen van Dijkkring 12 niet toeneemt (zie ook §6.4).

Rond het meer vormen bestaande of nieuw aan te leggen dijken een secundaire waterkering. Ook de veiligheid hiervan moet worden getoetst.

¹⁸ Zie ook inspraakreactie nr. 10 van N. Dankers

6.3.2

Natuur

Beschrijf in het IER:

- de mogelijke significante gevolgen voor de relevante soorten/habitats in de nabijgelegen speciale beschermingszones Waddenzee, Waddeneilanden-Noordzeekustzone-Breebaart en IJsselmeer (externe werking) tijdens de aanleg- en gebruikfase, bijvoorbeeld door effecten op de waterkwaliteit, effecten van recreatiedruk (extra vaarbewegingen). Betrek hier ook andere bestaande plannen of projecten bij die in samenhang met het project Wieringerrandmeer kunnen resulteren in significante gevolgen. Toets de effecten aan de instandhoudingsdoelstellingen;
- de positieve en negatieve gevolgen. Welke soorten/habitats verdwijnen en welke kunnen zich mogelijk vestigen? Denk daarbij ook de aanlegfase (vestiging van pioniersoorten). Wat is het (inter)nationaal/regionaal belang van soorten die verdwijnen dan wel zich kunnen vestigen? Zijn er soorten die in hun voortbestaan kunnen worden bedreigd? Zoom in op de soorten waar de uitgebreide toets op van toepassing is (Habitatrichtlijn, bijlage IV);
- de effecten op beschermde natuurgebieden in de omgeving. Zo is sprake van het inzetten van het Robbenoordbos als tijdelijk waterbergingsgebied bij wateroverlast¹⁹. Ervaringen met retentiegebieden leert, dat bosvegetatie schade ondervindt van een te langdurige inundatie. Beschrijf hoe lang deze maximaal toelaatbare inundatieperiode in dit geval is en hoe die zich verhoudt tot de verwachte inundatieduur.

Natura 2000-doelen (Instandhoudingsdoelen)

Ruimtelijke initiatieven en bestaand gebruik in en rondom Vogel- en Habitatrichtlijngebieden mogen geen schade toebrengen aan de instandhoudingsdoelstellingen van een "Natura 2000-gebied". Hiervoor zijn Natura 2000 doelen; zie het 1^e concept van het 'Natura 2000-doelendocument dat waarschijnlijk 01-09-05 beschikbaar is. Deze doelen worden vanaf de inwerkingtreding van gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 per 1 oktober 2005 geleidelijk verwerkt in aanwijzingsbesluiten en zijn vanaf dat moment juridisch geldend. Dit betekent in de praktijk dat een activiteit er niet toe mag leiden dat een kwalificerende of anderszins relevante soort of habitat significant afneemt. Getoetst wordt o.a. aan de gevolgen voor de verspreiding, populatie(grootte), leefomgevingscondities en toekomstperspectieven.

6.3.3

Landbouw

De inspraakreactie van LTO-Noord²⁰ vormt een goede basis voor de vragen die in het LER moeten worden beantwoord. In Hoofdstuk 3 van deze reactie worden 11 onderzoeksvragen beschreven. De uitgebreide LER zal als separate bijlage bij het IER gevoegd worden. Hieronder wordt aangegeven welke informatie in ieder geval expliciet in het IER opgenomen dient te worden.

6.3.3.1.

Effecten op de landbouw

Beschrijf in het IER:

- de positieve en negatieve effecten van de plannen op de gebruiksmogelijkheden van landbouwgrond, met name de effecten van veranderingen

¹⁹ Zie inspraakreactie nr. 8 van Staatsbosbeheer, Regio West.

²⁰ Inspraakreactie nr. 14.

in de beschikbaarheid van water voor teeltdoeleinden, in de afwatering en kwel. In hoeverre kan de verwachte waterkwaliteit de landbouw faciliteren?²¹

- in algemene termen de invloed op de bereikbaarheid van percelen;
- de gevolgen voor de ontwikkeling van bedrijven, met name het daadwerkelijke grondgebruik (grootte van arealen van belangrijkste gewassen);
- de mogelijkheden om noodzakelijke verplaatsing van bedrijven te combineren met noodzakelijk agrarische structuurverbetering op Wieringen en in de Wieringermeer;
- de effecten op de agribusiness in de regio Noord-Holland-Noord.

6.3.3.2. Effecten van de landbouw

- Beschrijf wat het veranderde grondgebruik betekent voor:
- de milieubelasting door de landbouw, waar het gaat om verliezen van nutriënten en veranderingen in meststof- of bestrijdingsmiddelengebruik;
- de aanspraak op schaars water;
- waterpeilen (minimum en maximum in zomer en winter).

6.3.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Beschrijf in hoofdlijnen wat de effecten zijn voor het landschap en de daaraan verbonden cultuurhistorie. Maak daarbij gebruik van de volgende indeling:

- landschappen die totaal veranderen als gevolg van het plan, zoals de polder ter plekke van het meer, en de polder Waard-Nieuwland;
- landschappen die gedeeltelijk veranderen, zoals het Robbenoordbos en de gedachte uitbreidingsgebieden hierop aansluitend;
- de omringende landschappen die slechts indirect door het plan worden beïnvloed.

Voor de archeologie dient het accent gelegd te worden op de landschappen die totaal en gedeeltelijk veranderen als gevolg van het plan.

6.3.5 Maatschappelijke effecten

Woon, werk en leefomgeving

In het studiegebied zijn momenteel enkele dorpen aanwezig. De bouw van circa 1.800 woningen heeft gevolgen voor deze dorpen. Beschrijf in hoofdlijnen wat de effecten zijn op:

- de werkgelegenheid;
- het functioneren van de woningmarkt in de dorpen;
- de verwachte ontwikkeling van het voorzieningenniveau;
- de leefbaarheid (sociale cohesie, etc.).

Ga in op de hinder voor de omgeving tijdens de ontgraving, zoals bijvoorbeeld hinder van geluid en trillingen en stofoverlast.

²¹ In inspraakreactie nr. 16 van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, wordt gesteld 'dat het water in het randmeer niet geschikt zal zijn voor (toekomstige) teelten in de Wieringermeer'. LTO-Noord (inspraakreactie nr. 14) verwacht daarentegen dat het water goed kan worden aangewend als landbouwwater, omdat het zoutgehalte aanvaardbaar is. Deze onduidelijkheid moet worden opgelost.

Verkeer

Beschrijf in hoofdlijnen de nieuwe verkeersstromen en de effecten daarvan op:

- het functioneren van de hoofdinfrastructuur (i.c. de N99 en de A7);
- het functioneren van het wegennet voor de landbouw;
- de lengte van routes voor het fietsverkeer (barrièrewerking van het meer);
- de verkeersveiligheid;
- de leefbaarheid in de dorpen op Wieringen als gevolg van het toenemen van het autoverkeer.

6.4 MKBA

De informatie die wordt verzameld voor de SMB en LER dient tevens als input voor de MKBA. Let op dat er sprake is van dezelfde alternatieven, referentiesituatie en planhorizon. De Commissie adviseert voor de MKBA de OEI-leidraad te volgen²². Voor een aantal onderdelen kunnen de kosten en baten in de MKBA met behulp van kentallen worden vastgesteld. De Commissie vraagt speciale aandacht voor onderstaande onderdelen van de MKBA.

impuls voor de sociaal-economische ontwikkeling

Een van de hoofddoelen van het Wieringerrandmeer is het geven van een impuls aan de sociaal-economische ontwikkeling. De baten van deze impuls zullen zich uiten in bijvoorbeeld woningmarkteffecten, arbeidsmarkteffecten en effecten voor de toeristische sector.

toeristische sector

Hoewel de maatschappelijke baten van de toeristisch- recreatieve sector lastig exact zijn vast te stellen, is het wel degelijk mogelijk om door middel van kentallen een orde van grootte te bepalen. Zo geeft een studie van KPMG een inschatting van de potentiële maatschappelijke baten van het toerisme langs de kust van Noord- en Zuid-Holland. Verder zijn ook kentallen beschikbaar van de maatschappelijke baten van de recreatievaart.

landbouw (bollenteelt)

De waterhuishouding in het gebied wordt door het Wieringerrandmeer beïnvloed. Aangezien de waterhuishouding voor de landbouw en met name voor de bollenteelt een cruciale factor is, is het raadzaam om dit effect in de MKBA mee te nemen.

extra veiligheidsbaten

Veranderingen aan de primaire waterkering kunnen leiden tot meer veiligheid tegen overstromingen. Door de bouw van ca. 1800 woningen zal ook de schade van een eventuele overstroming van het gebied toenemen. Hoewel er wettelijke normen voor het overschrijdingskans voor waterkeringen bestaan, vormt een lagere overschrijdingskans een extra veiligheidsbaat. De kans op schade kan in kaart worden gebracht met behulp van de schade- en slachtoffermodule van het Hoogwater Informatie Systeem van Rijkswaterstaat.

²² De OEI-leidraad is opgesteld voor het maken van een MKBA van grote transportinfrastructuurprojecten. Voor het Wieringerrandmeer zal op onderdelen van de MKBA een eigen invulling aan de MKBA gegeven moeten worden die in lijn is met de OEI-leidraad.

baten voor de natuur

De baten voor de natuur horen ook thuis in een MKBA. Voor zover het economisch te waarderen baten zijn, kunnen ze ook gemonetariseerd worden. Recent is een aanvulling op de OEI-leidraad verschenen waarin de methodiek van economische waardering van natuur, bodem en water is beschreven. Pas echter op voor dubbeltellingen met de maatschappelijke baten van de recreatie. De ecologisch baten van de natuur dienen in een andere grootheid te worden uitgedrukt.

maatschappelijke kosten

Hieronder vallen de kosten van aanleg, onderhoud, tijdelijke voorzieningen tijdens de bouw en compensatiemaatregelen alles uitgedrukt in NCW.

maatschappelijk kosten en baten van reistijdwinst/verlies

Door de functieverandering van een aantal wegen (en of aanleg nieuwe wegen) kan de reistijd van de huidige bewoners in het gebied toe of afnemen. Een berekening van de toe- en afname van reistijden op de belangrijke routes is nodig om een inschatting van de maatschappelijke kosten of baten te maken.

De Commissie adviseert om in de presentatie van de MKBA duidelijk onderscheid te maken tussen directe en indirecte kosten en baten. Verder is het van belang om voor de aspecten die zowel kosten als baten hebben, deze beiden in beeld te brengen en dus niet alleen het saldo. Bijvoorbeeld in de landbouw zullen enerzijds maatschappelijke kosten optreden als gevolg van het verdwijnen van landbouwbedrijven, maar anderzijds baten optreden als gevolg van een betere waterkwaliteit. Het zelfde geldt voor verkeer en vervoer waar reistijdwinst kan optreden door een verbeterd wegennet, maar ook door extra omrijden hogere maatschappelijke kosten ontstaan.

6.4.1 Beoordelingskader

Aanvullend op het beoordelingskader voor de MKBA dat in de startnotitie wordt gegeven dient het volgende aan de orde te komen:

- reistijdwinst/verlies als gevolg van verkorting/onderbreking van bestaande routes;
- baten als gevolg van een grotere veiligheid (=kleinere overstromingskans).

Wees bij het onderwerp werkgelegenheid attent op het meetellen van substitutie-effecten.

Veel externe effecten van de MKBA hebben een economische waarde en een intrinsieke waarde. De economische waarde kan in geld worden uitgedrukt; de intrinsieke waarde niet. Zo zijn bijvoorbeeld slechts een deel van de kosten en baten van natuur, water en bodem te monetariseren. Deze moeten echter wel een plek krijgen in de MKBA.

6.5 Financieel-economische onderbouwing

Veel van de beoogde positieve effecten, compenserende en mitigerende maatregelen zullen gefinancierd moeten worden uit de directe opbrengsten van de aanleg van het Wieringerrandmeer. Daarmee is het beoogde resultaat sterk afhankelijk van de financieel-economische uitvoerbaarheid. Het realiteitsgehalte van deze financieel-economische onderbouwing is daarmee een belangrijke maatstaf voor de waarschijnlijkheid dat de beoogde effecten behaald

kunnen worden. Daarom wordt in deze IER gevraagd de economische uitvoerbaarheid aan te tonen op basis van gangbare grootheden en kengetallen, passend bij het abstractieniveau van de uitwerking. Aandachtspunten hierbij zijn:

- de omvang en herkomst van de private en publieke middelen per fase;
- een globale grondgebruiksanalyse (te handhaven, hoofdstructuren, uitgeefbaar, verhard, groen, water);
- globale dimensionering en kostenraming van de voornaamste (waterbouwkundige) kunstwerken en voorzieningen inclusief de bovenwijkse voorzieningen;
- de wijze waarop rekening is gehouden met planschade, nadeelcompensatie en schaduwshade;
- de houdbaarheid van de gerealiseerde fase(n) (financieel, maatschappelijk, ecologisch, etc.) indien de rest van het plan niet door zou gaan (zie ook § 5.2.);
- een risicoanalyse zowel voor de kostenraming als voor de beschikbaarheid van middelen, toegespitst op de financiële draagkracht (risicoprofiel) van met name de betrokken overheden;
- een gevoeligheidsanalyse voor de belangrijkste parameters;
- waar de grootste afwijkingen ontstaan (en in welke mate) indien teruggevallen wordt op alternatieven.

Indien bepaalde gegevens vanwege de concurrentiegevoeligheid of onderhandelingen met andere partijen niet openbaar gemaakt kunnen worden, kent de Commissie een systeem van het inzien van stukken onder vertrouwelijkheid. Dat wil zeggen dat de Commissie inzage krijgt in stukken, die echter niet openbaar gemaakt worden.

7. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Gebruik hiervoor het beoordelingskader, wat is aangepast aan de clustering en prioritering van de doelen en randvoorwaarden (zie §6.3). Het belangrijkste is de mate van voldoen aan doelbereik en aan randvoorwaarden van de verschillende alternatieven.

De Commissie adviseert in de presentatie van de beoordeling twee sporen te bewandelen. Enerzijds moet zichtbaar gemaakt worden wat van elk alternatief de score t.o.v. van de referentie is *per aspect*. Daarnaast verdient het aanbeveling om een tabel op te nemen waarin, na interne weging van de verschillende aspecten, de score *per thema*, of per hoofddoel duidelijk wordt. Motiveer de wegingsfactoren. Het is niet aan te bevelen tussen de thema's onderling een weging toe te passen.

8. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het IER moet aangeven over welke aspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor de te nemen besluiten;

- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor de besluiten.

Het project kent een lange looptijd. Maak onderscheid tussen de leemten die snel ingevuld dienen te worden, omdat ze van belang zijn voor de beoordeling van de haalbaarheid van het project en leemten die in de loop van de verdere planvorming ingevuld kunnen worden.

9. EVALUATIE- EN MONITORINGSPROGRAMMA

Vanwege de lange looptijd van het project en de noodzaak om in te kunnen spelen op onzekerheden en veranderingen is een goed evaluatie- en monitoringsprogramma van essentieel belang. Geef inzicht in dit programma.

10. VORM EN PRESENTATIE

De Commissie adviseert het IER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen. Verder adviseert de Commissie recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

11. SAMENVATTING VAN HET IER

De samenvatting is het deel van het IER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het IER.

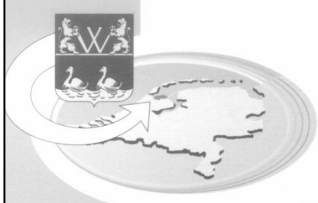

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het integrale effectrapport
Wieringerrandmeer

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 16 juni 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	<h1>Gemeente Wieringen</h1>										
	Aan commissie voor de MER Postbus 2345 3500 GH UTRECHT										
Hippolytushoef: Verzonden op: Uw brief van: Uw kenmerk: Ons kenmerk: Bijlage: Afschrift aan: Beh. ambtenaar: Doorkiesnummer: Onderwerp:	16 juni 2005 16 JUNI 2005 MKe/mkk/2594 5 M.N.J. Kerssens 594380 Startnotitie IER Wieringerrandmeer										
	<table border="1"><tr><td></td><td>Commissie voor de milieu-effectrapportage</td></tr><tr><td>ingekomen :</td><td>17 JUNI 2005</td></tr><tr><td>nummer</td><td>5-voud</td></tr><tr><td>dossier</td><td>1619-1+2</td></tr><tr><td>kopie naar :</td><td>HL/Bieb/gj</td></tr></table>		Commissie voor de milieu-effectrapportage	ingekomen :	17 JUNI 2005	nummer	5-voud	dossier	1619-1+2	kopie naar :	HL/Bieb/gj
	Commissie voor de milieu-effectrapportage										
ingekomen :	17 JUNI 2005										
nummer	5-voud										
dossier	1619-1+2										
kopie naar :	HL/Bieb/gj										
	Geachte mevrouw, heer,										
	Op respectievelijk 26 mei en 30 mei jl. hebben de raden van de gemeenten Wieringermeer en Wieringen alsmede Provinciale Staten van Noord-Holland kennis genomen van en ingestemd met de inhoud van de Startnotitie voor de Integrale effect rapportage voor het Wieringerrandmeer. Deze partijen onderzoeken in samenwerking met het consortium Lago Wirense de mogelijkheden voor herontwikkeling van het gebied op de grens van de gemeenten Wieringermeer en Wieringen. Het resultaat van deze herontwikkeling zal een gebied zijn waarin sprake is van de aanleg van een meer, waarmee het eilandkarakter van Wieringen hersteld wordt (blauwe functie). Daarnaast zal er sprake zijn van een versterking van de Ecologische Hoofdstructuur (groene functie). Tenslotte zal er sprake zijn van de bouw van woningen en de ontwikkeling van al dan niet watergebonden bedrijventerreinen (rode functie).										
Postadres: Postbus 1 1777 ZG Hippolytushoef Bezoekadres: Elft 15 1777 AC Hippolytushoef Telefoon: (0227) 59 43 00 Fax: (0227) 59 43 43 Internet adres: http://www.wieringen.nl E-mail adres: gem.wieringen@wieringen.nl Bankrelatie: Postbank 40919 BNG 28.50.09.516	Met het uitbrengen van de Startnotitie starten de genoemde publieke partijen een studie die resulteert in een Integrale Effectrapportage (IER) over de ontwikkeling van het Wieringerrandmeer. Bij deze integrale effectrapportage wordt niet alleen het milieu onderzocht op de gevolgen van de herontwikkeling (MER), maar zal tevens een Landbouweffectrapportage (LER) en een onderzoek naar de maatschappelijke effecten (maatschappelijke kosten en baten analyse, MKBA) vervaardigd worden. De Startnotitie geeft informatie over de achtergrond, de aard en de omvang van de voorgenomen activiteiten. Tevens worden in de Startnotitie de mogelijke alternatieven beschreven en wordt (globaal) uitgelegd welke milieueffecten zullen worden onderzocht. Het integrale effectrapport wordt door de provincie betrokken bij de besluitvorming over de streekplanherziening. Dit integrale effectrapport dient ook als basis voor de besluitvorming door de gemeenten over het te maken intergemeentelijke bestemmingsplan. Overeenkomstig het bepaalde in artikel 7.12 Wet milieubeheer sturen wij u hierbij de startnotitie MER voor het Wieringerrandmeer in vijfvoud.										

Wij verzoeken u - mede namens de gemeente Wieringermeer en de provincie Noord-Holland - met inachtneming van de in de wet bepaalde termijn ons van advies te dienen met betrekking tot de richtlijnen voor de inhoud van de MER. U kunt uw advies sturen naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wieringen, Postbus 1, 1777 ZG in Hippolytushoef.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Wieringen,

Secretaris,

Drs. J. Wittink

Burgemeester, *BJ*

Drs. T.J. Lont

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 115 d.d. 17 juni 2005

	woensdag van 13.00 tot 15.00 uur; - bij de Openbare Bibliotheek van Anna Paulowna, G.C. van Balen Blankenstraat 11 te Anna Paulowna op: maandag en vrijdag van 13.30 tot 20.00 uur; woensdag van 10.00 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 17.00 uur; zaterdag van 10.00 tot 12.00 uur; - bij de Klantenservice van de gemeente Den Helder, Drs. F. Bijlweg 20 te Den Helder maandag t/m donderdag van 09.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.00 uur vrijdag van 09.00 tot 12.00 uur;
Wieringen en Wieringermeer	
Startnotitie integrale effect rapportage (I.E.R.) Wieringerrandmeer	- bij Openbare Bibliotheek, Bernhardplein 76 te Den Helder maandag van 13.00 tot 17.00 uur; dinsdag en donderdag van 13.00 tot 20.00 uur; woensdag en vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur; zaterdag van 11.00 tot 14.00 uur;
<p>Op respectievelijk 26 mei en 30 mei 2005 hebben de raden van de gemeenten Wieringermeer en Wieringen alsmede Provinciale Staten van Noord-Holland kennis genomen van en ingestemd met de inhoud van de Startnotitie voor de Integrale effect rapportage voor het Wieringerrandmeer. Deze partijen onderzoeken in samenwerking met het consortium Lago Wierense de mogelijkheden voor herontwikkeling van het gebied op de grens van de gemeenten Wieringermeer en Wieringen. Het resultaat van deze herontwikkeling zal een gebied zijn waarin sprake is van de aanleg van een meer, waarmee het eilandkarakter van Wieringen hersteld wordt (blauwe functie). Daarnaast zal er sprake zijn van een versterking van de Ecologische Hoofdstructuur (groene functie). Tenslotte zal er sprake zijn van de bouw van woningen en de ontwikkeling van al dan niet watergebonden bedrijventerreinen (rode functie).</p>	- bij de secretarie van de gemeente Medemblik, Dam 4 te Medemblik maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur; maandagavond van 16.30 tot 19.30 uur;
<p>Met het uitbrengen van de Startnotitie starten de genoemde publieke partijen een studie die resulteert in een Integrale Effectrapportage (IER) over de ontwikkeling van het Wieringerrandmeer. Bij deze integrale effectrapportage wordt niet alleen het milieu onderzocht op de gevolgen van de herontwikkeling (MER), maar zal tevens een Landbouweffectrapportage (LER) en een onderzoek naar de maatschappelijke effecten (maatschappelijke kosten en baten analyse, MKBA) vervaardigd worden. De Startnotitie geeft informatie over de achtergrond, de aard en de omvang van de voorgenomen activiteiten. Tevens worden in de Startnotitie de mogelijke alternatieven beschreven en wordt (globaal) uitgelegd welke milieueffecten zullen worden onderzocht.</p>	- bij de sector Grondgebiedzaken van de gemeente Niedorp, De Meet 1 te Nieuwe Niedorp maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur en buiten kantooruren op afspraak (tel. 0226-412412);
<p>Het integrale effectrapport wordt door de provincie betrokken bij de besluitvorming over de streekplanherziening. Dit integrale effectrapport dient ook als basis voor de besluitvorming door de gemeenten over het te maken intergemeentelijke bestemmingsplan.</p>	- bij de secretarie van de gemeente Noorder-Koggenland, Korteling 1 te Midwoud maandag t/m vrijdag van 09.00 tot 12.00 uur; maandagmiddag van 13.30 tot 15.30 uur;
<p><i>Ter inzage legging</i> Vanaf 20 juni 2005 ligt de Startnotitie IER Wieringerrandmeer voor de duur van 4 weken ter inzage. De Startnotitie doorloopt een procedure overeenkomstig de Wet milieubeheer. Op grond daarvan kunt u tot en met 17 juli 2005 uw mening over de inhoud van de Startnotitie kenbaar maken. U kunt aangeven wat volgens u in het IER aan de orde c.q. onderzocht moet komen/worden, alvorens het bevoegd gezag de richtlijnen vaststelt.</p>	- bij de Openbare Bibliotheek van Noorder-Koggenland, Korteling 20 te Midwoud maandag en vrijdag van 19.00 tot 20.30 uur; dinsdag van 10.00 tot 11.30 uur; woensdag van 13.30 tot 16.00 uur; donderdag van 15.00 tot 16.30 uur; zaterdag van 11.00 tot 12.00 uur;
<p>U kunt de Startnotitie inzien:</p>	- in het stadhuis van de gemeente Opmeer, Klaproos 1 te Opmeer maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.00 uur donderdag van 16.00 tot 19.45 uur op afspraak (tel. 0226-363312);
- bij de secretarie van de gemeente Anna Paulowna, Burgemeester Mijnliefstraat 1 te Anna Paulowna op: maandag t/m donderdag van 8.30 tot 12.00 uur;	- in het stadhuis van de gemeente Schagen, Laan 19 te Schagen maandag t/m vrijdag van 08.00 tot 12.00 uur en 's middags en buiten kantooruren op afspraak (tel. 0224-210545);
	- in het gemeentehuis van de gemeente Wieringen, Elft 15 te Hippolytushoef maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur; maandagavond van 17.00 tot 19.00 uur en tot 20.00 uur op afspraak (tel. 0227-594300);
	- in het gemeentehuis van de gemeente Wieringermeer, Loggersplein 1 te Wieringermeer maandag t/m vrijdag van 8.30 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 17.00 uur; maandagavond van 17.00 tot 20.00 uur op afspraak (tel. 0227-606464).
	De Startnotitie kan ook worden verkregen van het internet via www.wieringerrandmeer.nl
	<p><i>Uw mening</i> De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Wieringermeer en Wieringen alsmede het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland nodigen u uit om uw opmerkingen te maken over de Startnotitie IER Wieringerrandmeer. U</p>

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van de gemeenten Wieringen (coördinerend) en Wieringermeer en Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van Wieringen (coördinerend), Gemeenteraad van Wieringermeer en Provinciale Staten van Noord-Holland

Besluit: Herziening streekplan (provincie Noord-Holland) en vaststelling Intergemeentelijk structuurplan (gemeenten Wieringen en Wieringermeer)

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: n.v.t.

Activiteit:

De gemeenten Wieringermeer en Wieringen willen het gebied op de grens van de beide gemeenten herontwikkelen. Het voornemen is om een meer van circa 620 hectare aan te leggen, waarmee het oorspronkelijke eilandkarakter van Wieringen hersteld wordt. Daarnaast is er sprake van versterking van de Ecologische Hoofdstructuur, de bouw van ongeveer 1800 woningen (permanent en recreatief), de aanleg van een recreatiegebied en de aanleg van watersport gebonden bedrijventerreinen. Voor de realisatie van de plannen wordt samengewerkt met het consortium Lago Wirense. De realisatie vindt plaats in vier fasen over een periode van ongeveer 25 jaar.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 17 juni 2005

richtlijnenadvies uitgebracht: 7 oktober 2005

Bijzonderheden:

Voor de aanleg van het Wieringerrandmeer is herziening van het streekplan door de provincie Noord-Holland nodig. De gemeenten Wieringen en Wieringermeer willen een Intergemeentelijk structuurplan (ISP) vaststellen. Omdat beide plannen het kader vormen voor latere m.e.r.-plichtige besluiten en er waarschijnlijk een passende beoordeling nodig is (vanwege mogelijke gevolgen voor Vogel/Habitatrichtlijngebieden), moet voor deze plannen Strategische Milieubeoordeling (SMB) plaatsvinden.

Het bevoegd gezag heeft aangegeven dat zij Integrale Effectrapportage (IER) wil doorlopen. Dit houdt in dat het rapport, behalve de informatie op grond van de SMB (het Milieurapport), tevens de informatie voor de Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) en voor een Landbouweffectrapportage (LER) moet bevatten.

De Commissie ziet de aspecten water(kwaliteit) en natuur als cruciale aspecten, die de haalbaarheid van het plan bepalen. Deze aspecten dienen diepgaand onderbouwd te worden. Daarnaast moet het IER voornamelijk gaan over landbouw en andere economische – en maatschappelijke functies, en landschap/ cultuurhistorie. De Commissie vindt het belangrijk dat voor deze aspecten een systematische beschrijving van de doelen van het project en van de randvoorwaarden wordt gegeven.

Het voorgestelde basisalternatief is het resultaat van een ontwikkelingscompetitie en een latere uitwerking van het winnende concept. Het is belangrijk om de reeds gemaakte keuzes goed te onderbouwen. Het kan noodzakelijk

zijn om een alternatief uit te werken op basis van (elementen van) afgeval-
len alternatieven en varianten.

Vanwege de lange looptijd van het project moet ingegaan worden op de situa-
tie na afronding van iedere fase. Tevens wordt naar een onderbouwing van de
financiële haalbaarheid gevraagd.

Samenstelling van de werkgroep:

dr.ir. F.H.M. Aarts

ir. P. Janse

ir. A.J.G. van der Maarel

ir. E. Mackay

ing. R.L. Vogel

ing. F. Voigt

prof.dr.ir. H.J. de Vriend

ir. A. van der Velden (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

ir. J.M. Bremmer

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20050701	R. van Koningsbruggen	Den Oever	20050706
2.	22050107	Gemeente Medemblik	Medemblik	20050707
3.	20050701	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	20050707
4.	20050704	J. Lont	Hippolytushoef	20050707
5.	20050701	Loonbedrijf van der Meer	Wieringerwerf	20050714
6.	20050712	R. Langereis	Westerland	20050714
7.	20050708	Buurtvereniging "Haukes in Zicht"	De Haukes	20050714
8.	20050705	Staatsbosbeheer, Regio West	Amsterdam	20050714
9.	20050620	Joke van Zaal	Westerland	20050714
10.	20050707	N. Dankers	Den Burg	20050714
11.	20050708	VOF R.P. Rotgans en Zn.	Hippolytushoef	20050714
12.	20050711	H. Lely	Alkmaar	20050714
13.	20050713	ARAG rechtstbijstand, namens C. Gouda en M.D. Bosma	Hippolytushoef	20050714
14.	20050714	LTO Noord	Haarlem	20050720
15.	20050714	R. van Koningsbruggen	Den Oever	20050720
16.	20050713	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	Purmerend	20050720
17.	20050715	Boddaert Verweel Advocaten, namens S. Keijzer-Frankema	Westerland	20050720
18.	20050716	familie Goverse	Westerland	20050720
19.	20050716	J. Fijnheer en N. Fijnheer-Rotgans	Westerland	20050720
20.	20050716	De heer en mevrouw Wilms	Westerland	20050720
21.	20050716	B. Schouten	Westerland	20050720
22.	20050716	Stichting Landschapszorg Wieringen	Hippolytushoef	20050720
23.	20050715	W.A. de Herder, mede namens zakenclub Slootdorp, Midden en West Wieringen, Industrie club Wieringermeer en Industrie club Molenveld.	---	20050720
24.	20050716	J. Kollen	Hoorn	20050720
25.	20050718	Rijkswaterstaat Noord-Holland	Haarlem	20050720
26.	20050717	H. van Dijk en C. Visser	Westerland	20050720

Advies voor richtlijnen voor het integrale effectrapport Wieringerrandmeer

De gemeenten Wieringermeer en Wieringen willen, om de regio te revitaliseren, op de grens tussen beide gemeenten een meer van circa 620 hectare aanleggen, waarmee het oorspronkelijke eilandkarakter van Wieringen hersteld wordt. Ook willen ze de natuur versterken, ca. 1800 woningen bouwen en een recreatiegebied plus watersport gebonden bedrijventerreinen aanleggen. Hiervoor is een herziening van het streekplan door de provincie Noord-Holland nodig. De gemeenten gaan de plannen vastleggen in een Intergemeentelijk Structuurplan. De plannen worden onderworpen aan Strategische Milieubeoordeling (SMB). Bovendien wordt een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse opgesteld, en een Landbouw Effectrapport. Alle informatie die hieruit naar voren komt, wordt gebundeld in een Integraal Effectrapport (IER). In dit advies geeft de Commissie voor de m.e.r. adviezen over inhoud van het IER.

ISBN 90-421-1620-x